

ของ

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๑
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

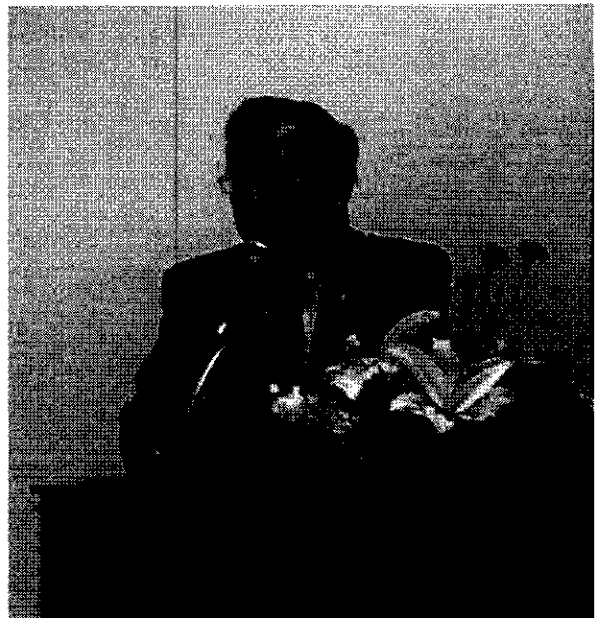
สรุปผลการเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น
เรื่อง “เลิกจำหน่ายข้าว แล้วทางออกของชาวนาคืออะไร”
จัดโดย

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา
ในวันจันทร์ที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗
ณ ห้องประชุม หมายเลข ๒๗๐๒ ชั้น ๒๗ อาคารสุขประพฤติ ถนนประชาชื่น
เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ

.....

๑. พิธีเปิดการเสวนา เรื่อง “เลิกจำหน่ายข้าว”
แล้วทางออกของชาวนาคืออะไร โดยมี
รศ. ดร. ทรงศักดิ์ ศรีอนุชาติ เป็นพิธีกร

๑.๑ นายวิชัย นพอมรบดี อนุกรรมการ
ติดตาม ตรวจสอบ และกลั่นกรองเรื่องร้องเรียนที่
เกี่ยวกับการเกษตรและสหกรณ์ และอนุกรรมการ
ติดตามตรวจสอบเรื่องการระบายข้าวสารในสต็อก
ของรัฐบาลจากโครงการรับจำนำข้าว ปี ๒๕๕๔/
๕๕ ในคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
วุฒิสภา ได้กล่าวรายงานการจัดเสวนา สรุปได้ดังนี้
ในนามของคณะกรรมการการเกษตร

และสหกรณ์ วุฒิสภา ขอต้อนรับท่านประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ท่าน
วิทยากรผู้อภิปราย และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน เข้าสู่การเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “เลิกจำหน่ายข้าว
แล้วทางออกของชาวนาคืออะไร”

เป็นที่ทราบกันดีว่า นโยบายการ
รับจำนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับจำนำข้าว
ได้เกิดปัญหาแก่ภาระงบประมาณของ
ประเทศจำนวนมากที่จะต้องจัดสรร
งบประมาณมาชดเชยการขาดทุนจากโครงการ
ดังกล่าว เกิดผลกระทบต่อคุณภาพข้าว
ลดความสามารถในการแข่งขัน และก่อให้เกิด
การทุจริตและประพฤตินิยมชอบในทุกขั้นตอน
ของการดำเนินการของผู้เกี่ยวข้อง และที่สำคัญ
ได้สร้างความเดือนร้อนให้แก่ชาวนาอย่าง
แสนสาหัสในขณะนี้

นอกจากนี้โครงการรับจำนำยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ในระยะยาวได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการจำนำโดยเฉพาะการรับจำนำข้าว ได้ตั้งราคาจำนำไว้สูงกว่าราคาตลาดมากและรับจำนำทุกเมล็ด ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการที่สูง โดยเฉพาะต้นทุนการขนส่ง และต้นทุนการเก็บรักษา รวมทั้งยังมีต้นทุนที่เกิดจากการเสื่อมคุณภาพของผลผลิตข้าว โดยได้ใช้งบประมาณในโครงการนี้ไปแล้วเกือบ ๘๐๐,๐๐๐ ล้านบาท (ต่อการผลิต ๕ ฤดูกาลผลิต)

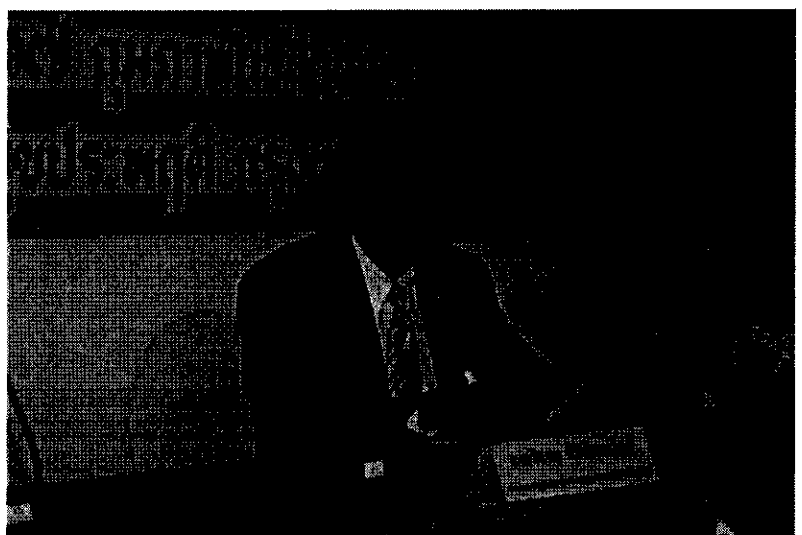
คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตาม ตรวจสอบ และกลั่นกรองเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวกับการเกษตรและสหกรณ์ และคณะอนุกรรมการติดตามตรวจสอบเรื่องการระบายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาลจากโครงการรับจำนำข้าว ปี ๒๕๕๔/๕๕ ในคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ศึกษาและติดตามโครงการรับจำนำข้าว โดยเห็นว่านโยบายการรับจำนำข้าวดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียและผลกระทบต่อความมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศหลายประการ และหากต้องเลิกโครงการรับจำนำข้าว จะต้องหาวิธีการช่วยเหลือชาวนาให้มีรายได้และผลตอบแทนที่คุ้มค่าด้วยวิธีอื่นแทน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหาทางออกให้กับ การช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว การเพิ่มมูลค่าข้าว และลดความเสียหายจากการดำเนินการของโครงการรับจำนำข้าว ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ คณะกรรมการจึงเห็นสมควรจัดเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็น เรื่อง “เลิกจำนำข้าว แล้วทางออกของชาวนาคืออะไร” เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้จากการเสวนามาประกอบการพิจารณา ศึกษาของคณะกรรมการต่อไป

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นมงคลแล้ว ขอเรียนเชิญ ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ได้กล่าวเปิดการเสวนา พร้อมทั้งให้โอวาทเพื่อเป็นเกียรติ ขวัญ และกำลังใจแก่ผู้เข้าร่วมเสวนาต่อไป

๑.๒ นายวิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์ ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา กล่าวเปิดการเสวนา สรุปได้ดังนี้

ชาวนาเป็นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มหนึ่ง ที่ผลิตข้าวเลี้ยงประเทศและส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีผลผลิตข้าวทั้งนาปีและนาปรังปีละประมาณ ๓๐-๓๕ ล้านตันข้าวเปลือก อีกทั้งประเทศไทยยังเคยเป็นผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญอันดับที่หนึ่งของโลกอีกด้วย

นโยบายการรับจำนำข้าวเป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลชุดนี้หวังจะช่วยเหลือชาวนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่จากคำกล่าวรายงานจะเห็นว่าโครงการรับจำนำข้าวก่อให้เกิดผลเสียตามมามากมาย ทั้งในด้าน

เศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งต้องสูญเสียงบประมาณของประเทศเป็นจำนวนมาก

การเสวนาในครั้งนี้ ถือว่าเป็นโอกาสสำคัญที่มีผู้มีความรู้และประสบการณ์จากทุกภาคส่วน ได้นำเสนอข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางออกให้กับชาวนาเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิต การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้เพื่อทดแทนการรับจำนำข้าว ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และสืบทอดอาชีพชาวนาให้อยู่คู่ประเทศไทยต่อไป อันที่จริงคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา ได้เคยศึกษาวิเคราะห์ และใช้เวทีวุฒิสภาในการเสนอทางออกไว้บ้างแล้ว เพราะเห็นว่าการช่วยเหลือเกษตรกรนั้นยังมีความจำเป็นที่รัฐบาลต้องดำเนินการอยู่ แต่รัฐบาลนี้ยังไม่ได้ให้ความสนใจต่อข้อเสนอแนะและทางออกที่วุฒิสภาเคยศึกษาไว้ใน การนำไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายยิ่ง อย่างไรก็ตาม การเสวนาในครั้งนี้ คงจะช่วยให้มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากวิทยากรที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความเข้าใจในเรื่องข้าวเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้เข้าร่วมเสวนาที่ท่านจะได้ช่วยกันเติมเต็ม เพื่อให้ผลการเสวนาในครั้งนี้นำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และเกิดการยอมรับของทุกภาคส่วน ต้องขอขอบคุณคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ที่เห็นความสำคัญ และจัดให้มีการเสวนาในครั้งนี้ ขอขอบคุณท่านวิทยากรและผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่านที่สละเวลามาเข้าร่วมการเสวนาในวันนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการเสวนาในครั้งนี้จะได้เห็นทางออกที่เกิดประโยชน์ต่อชาวนา และส่งผลดีต่อประเทศชาติต่อไป

๒. การเสวนาเรื่อง “เลิกจำนำข้าว แล้วทางออกของชาวนาคืออะไร” ดำเนินการอภิปรายโดย นายปราโมทย์ โชติมงคล อดีตประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน

๒.๑ พлтํารวจโท ยุทธนา ไทยกถี รรณประธาณคณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ คณที่หนึ่ และประธาณคณะอนุกรรมาธิการติดตามตรวจสอบเรื่งการระบายข้าวสารในสต็อกของรัฐบาล จากโครงการรับจํานําข้าว ปี ๒๕๕๔/๕๕ ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอทางออกของชาวนา สรปได้ดังนี้

คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ วุฒิสภา ได้ติดตามเรื่งโครงการรับจํานําข้าว มาเป็นเวลานานแล้ว และได้ส่งข้อมูลการศึกษา ต่อ ปปช. เพื่อพิจารณา ด้วยแล้ว

รัฐบาลได้ ใช้งบประมาณไปกับ โครงการรับจํานําข้าวไปแล้ว ประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ภายในระยะเวลา ๓ ปี (๕ ฤตุการผลิต) ขายข้าวไปได้ประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ขาดทุนไปกับโครงการนี้

ประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท จึงเห็นว่าโครงการนี้จึงไม่ควรดำเนินการต่อไปไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลจาก พรรคการเมืองใดก็ตาม และสร้างความเสียหายต่อภาระงบประมาณจํานวนมาก ดังนั้น นโยบายรับจํานํา ข้าวเป็นนโยบายที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง เป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเท่านั้น

หากจะไม่ดำเนินโครงการรับจํานําข้าว คณะกรรมาธิการได้เสนอทางออกให้แก่ชาวนาไว้ ว่าควรจะช่วยเหลือค่าปัจจัยการผลิต ดังนี้

๑) ให้เงินช่วยเหลือปัจจัยการผลิตคร้วเรือนในราคาไร่ละ ๒,๐๐๐ บาทต่อคร้วเรือน ไม่เกิน ๒๐ ไร่ และตั้งราคาแทรกแซงไว้ที่ ๘,๐๐๐ บาท/ตัน วิธีนี้จะใช้เงินประมาณ ๖-๗ หมื่นล้านบาท

๒) ให้เงินช่วยเหลือปัจจัยการผลิตคร้วเรือนในราคาไร่ละ ๒,๐๐๐ บาทต่อคร้วเรือน ไม่เกิน ๓๐ ไร่

๒.๑) ถือครองที่นาตั้งแต่ ๑-๕ ไร่ จะได้รับ ๓,๐๐๐ บาท/ไร่

๒.๒) ถือครองที่นาตั้งแต่ ๖-๑๐ ไร่ จะได้รับ ๒,๕๐๐ บาท/ไร่

๒.๓) ถือครองที่นาตั้งแต่ ๑๑-๑๕ ไร่ จะได้รับ ๒,๐๐๐ บาท/ไร่

๒.๔) ถือครองที่นาตั้งแต่ ๑๖-๒๐ ไร่ จะได้รับ ๑,๕๐๐ บาท/ไร่

๒.๕) ถือครองที่นาตั้งแต่ ๒๑-๒๕ ไร่ จะได้รับ ๑,๐๐๐ บาท/ไร่

๒.๖) ถือครองที่นาตั้งแต่ ๒๖-๓๐ ไร่ จะได้รับ ๕๐๐ บาท/ไร่

วิธีนี้จะใช้เงินประมาณ ๗-๘ หมื่นล้านบาท

โดยทั้ง ๒ ข้อข้างต้นเกษตรกรจะได้รับเงินมากกว่าหรือเท่ากับที่ได้รับจากโครงการรับจํานําข้าว

๓) ส่งเสริมให้ชาวนาผลิตเฉพาะข้าวคุณภาพ (Premium) ส่วนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการ ปลูกควรส่งเสริมให้ปลูกพืชทดแทน เช่น อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งเป็นพืชที่หารายได้ดีไม่แพ้ข้าว

โดยให้งบประมาณสนับสนุนเรื่องปัจจัยการผลิตในปีแรก พร้อมทั้งให้เข้ารับการอบรมการปลูกพืชทดแทนดังกล่าว

การตลาดข้าวคุณภาพจะไม่แข่งขันกับตลาดประเทศเพื่อนบ้าน แต่จะแข่งขันเฉพาะตลาดข้าวคุณภาพด้วยกันเท่านั้น

เกษตรกรอย่าเป็นเครื่องมือของนักการเมืองโดยการนำเอานโยบายมาบังหน้าเพื่อหาผลประโยชน์จากงบประมาณปีละประมาณ ๒-๓ แสนล้านบาท แต่อย่างไรก็ตามการแทรกแซงราคาข้าวยังคงมีอยู่ เพื่อเป็นหลักประกันของเกษตรกร

๒.๒ รศ. สมพร อิศวิลานนท์ นักวิชาการอาวุโส สถาบันคลังสมองของชาติ

หัวข้อการนำเสนอ

๑) ทำไมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในระดับราคาสูงจึงเป็นปัญหาและไม่ยั่งยืน?

๒) ข้าวไทยมีอำนาจเหนือตลาดส่งออกข้าวโลกจริงหรือ?

๓) ทางออกของชาวนา?

๑. ทำไมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในระดับราคาสูงจึงเป็นปัญหาและไม่ยั่งยืน?

๑.๑ จำนำข้าว
อ้างช่วยเกษตรกรแต่มีวัตถุประสงค์แฝง

วัตถุประสงค์ของโครงการรับจำนำข้าว

- เพื่อยกระดับรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชาวนา
 - เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง และความมีเสถียรภาพ และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศฯ
 - เพื่อดึงอุปทานข้าวเข้ามาอยู่ในความควบคุมและสร้างเสถียรภาพของราคาข้าวไทย
 - เพื่อยกระดับราคาข้าวไทยให้สูงขึ้นทั้งระบบ เนื่องจากข้าวไทยเป็นที่นิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ จึงควรจะได้ราคาสูงกว่าข้าวจากประเทศผู้ส่งออกรายอื่น
- ๑.๒ นโยบายส่งผลต่อการมีอำนาจเหนือตลาดของรัฐในตลาดข้าวเปลือกและตลาดข้าวสารส่งออก

การเป็นผู้ครอบครองข้าวรายใหญ่ของรัฐในตลาด

- รัฐเป็นผู้ซื้อข้าวเปลือกรายใหญ่ในตลาดและทอนอำนาจการแข่งขันในตลาดข้าวเปลือกของเอกชนและในขณะเดียวกันเป็นผู้ผูกขาดในตลาดข้าวสารส่งออก ซึ่งผู้เกี่ยวข้องกับนโยบายสามารถแสวงหาประโยชน์จาก Economic Rent และนำไปสู่ประเด็นเรื่องการทุจริตได้

ราคาข้าวเปลือกที่เป็นต้นทุนข้าวสารของไทยมีราคาสูง

- ต้นทุนข้าวเปลือกของไทยซึ่งเป็นวัตถุดิบในการผลิตข้าวสารมีราคาสูงมากเทียบกับผู้ส่งออกข้าวที่สำคัญด้วยกัน

ประเทศ	ราคาข้าวเปลือก๒/	
	US\$ต่อตัน	บาทต่อตัน
ไทย	๔๘๔	๑๕,๐๐๐
สหรัฐอเมริกา๑/	๓๕๒	๑๐,๙๑๒
เวียดนาม๑/	๒๒๕	๖,๙๗๕
อินเดีย๑/	๒๓๐	๗,๑๓๐

หมายเหตุ: คิวอัตราแลกเปลี่ยน๑ US\$=๓๑ บาท

๑.๓ การตั้งอุปทานข้าวเข้ามาควบคุมทำได้แต่สร้างความเสียหายต่อระบบการผลิตและการตลาดข้าวไทย

ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากเป็นการสะสมสต็อก

- ได้จ่ายเป็นค่าข้าวในช่วง ๒ ปี ไปแล้ว ๖.๘๘ แสนล้านบาท
- ข้าวที่รับจํานําลงถึงสิ้นเดือนกันยายน ๔๔.๒ ล้านตัน (๒๘.๗ ล้านตันข้าวสาร)

รัฐทำธุรกิจไม่เป็นและสร้างความสูญเสียกับอุตสาหกรรมข้าวไทย

- มียอดเงินจากการระบายข้าวประมาณ ๑.๖ แสนล้านบาท (ประมาณ ๑๐-๑๒ ล้านตันในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา)

ต้นทุนข้าวเปลือกที่สูงจะมีผลต่อการระบายข้าวออกตามมา

- ระดับราคาข้าวเปลือกที่ ๑๕,๐๐๐ บาท แปลงเป็นข้าวสารเพื่อการส่งออกจะมีต้นทุนข้าวสารเท่าใด?

๑.๔ สังคมไทยจะต้องจ่ายเท่าใดกับการตั้งอุปทานเข้ามาควบคุม?

- ใน ๑ ตันข้าวสารจากโครงการรับจํานํามีมูลค่าหายไป อย่างน้อย ๑๑,๒๐๐ บาท จากการซื้อแพงแต่ขายออกในราคาถูก

- จนถึงสิ้นเดือนมกราคม ๒๕๕๖ ตั้งอุปทานข้าวเข้ามาควบคุม ๒๘.๗ ล้านตันข้าวสาร ประมาณส่วนต่างของมูลค่าข้าวที่หายไป ๓.๒๑ แสนล้านบาท (ยังไม่รวมค่าดำเนินการ)

- หากรวมปีการผลิต ๒๕๕๖/๕๗ มีข้าวรับจํานํ่า ๑๐.๖ ล้านตันข้าวเปลือก วงเงินประมาณ ๑.๗ แสนล้านบาท (ยังขาดเงินที่ไม่ได้จ่ายค่าข้าว ๑.๓ แสนล้านบาท)

๑.๕ โครงการรับจํานํามีประเด็นด้านธรรมาภิบาลและการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ

๑.๖ ต้องแบกสต็อกข้าวจํานวนมากเพราะราคาข้าวที่จะขายมีราคาสูงกว่าผู้ส่งออก

รายอื่น

ข้อมูลสต็อกข้าวมีเท่าไร?

- ปริมาณข้าวในสต็อกของไทยในขณะนี้มียู่ประมาณ ๑๗-๑๘ ล้านตันข้าวสาร (ไม่รวมปี ๒๕๕๖/๕๗) หรือร้อยละ ๑๗ ของสต็อกข้าวโลก นับเป็นลำดับ ๓ ของโลกรองจากจีนและอินเดีย
- ในแต่ละปีจะมีข้าวมาสมทบในสต็อกเพิ่มขึ้นไปอีกเพราะรัฐระบายไม่ออก
- หากจะ clear สต็อกให้เหลือประมาณ ๒ ล้านตันได้ต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๓-๔ ปี และหากจะระบายสต็อกข้าวให้ได้เร็วกว่านี้ข้าวส่งออกของไทยจะต้องมีราคาต่ำกว่าราคาข้าวของเวียดนามและอินเดีย

จำนวนข้าวสต็อกโลก ปี ๒๕๕๕/๕๖

จีน	๔๖.๗๘
อินเดีย	๒๕.๐๐
ไทย	๑๒.๕๓
อินโดนีเซีย	๓.๐๙
เวียดนาม	๒.๓๓
อื่นๆ	๑๖.๗๑
รวม	๑๐๖.๔๔

ที่มา: USDA August ๒๐๑๓

๒. ข้าวไทยมีอำนาจเหนือตลาดการค้าข้าวโลกจริงหรือ?

๒.๑ ตลาดข้าวของไทยหดตัวในเกือบทุกตลาดการค้า

๒.๒ การหดตัวของตลาดส่งออกข้าวไทยตามประเภทของข้าวส่งออกก็เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

๒.๓ ในภูมิภาคเอเชียเวียดนามเป็นผู้ถือครองตลาดรายใหญ่

๒.๔ สำหรับตลาดข้าว ๕% และ ๒๕% ส่งออกของไทยได้สูญเสียตลาดให้กับเวียดนามมานานแล้ว

๒.๕ ข้าวไทยไม่มีอำนาจเหนือตลาดการค้าข้าวโลก

- อธิพิงศ์ มหาธนเศรษฐ (๒๕๕๖) พบว่าทั้งข้าว ๕% ข้าว ๒๕% ไทยไม่มีอำนาจเหนือคู่แข่งในตลาดการค้าข้าวโลก เพราะเป็นสินค้าที่ทดแทนกันได้ดี เมื่อราคาข้าวไทยสูงขึ้นข้าวของคู่แข่งจะเข้าไปแทนที่ข้าวไทย

- กระทรวงเกษตรของสหรัฐอเมริกาได้รายงานว่ ในที่สุดการเสนอราคาขายข้าวไทยได้ปรับตัวต่ำลงเท่ากับราคาข้าวเวียดนาม

๒.๖ คู่แข่งขันข้าวไทยในทุกระดับตลาดการค้าข้าวโลกมีมากขึ้น

ตลาดข้าวระดับพรีเมียม

- ตลาดข้าวพรีเมียม ได้แก่ ตลาดข้าวหอมมะลิและตลาดข้าวออร์แกนิกพบว่าในปัจจุบันเริ่มมีการแข่งขันมากขึ้น ทั้ง เวียดนามและเขมร ต่างขยายการผลิตและมีการส่งออกข้าวหอม

มะลิในระดับราคาที่ต่ำกว่าไทยอย่างมาก ในขณะที่จีนและสหรัฐฯ ก็ได้มีการพัฒนาการผลิตข้าวหอมด้วยเช่นกัน

ตลาดข้าวสารเจ้า ๕% และ ๒๕%

- ตลาดข้าวสารเจ้า ๕% และ ๒๕% เป็นตลาดข้าวที่มีการแข่งขันสูง เวียดนาม อินเดีย และรวมถึงประเทศที่จะเข้ามาแข่งขันใหม่ในตลาด ได้แก่ เขมรและพม่า รวมถึงข้าวจากกลุ่มประเทศในละตินอเมริกา ข้าวในกลุ่มนี้ของไทยกำลังแข่งขันไม่ได้ และถูกแทนที่โดยคู่แข่งที่มีต้นทุนที่ต่ำกว่า

ตลาดข้าวหนึ่ง

- ตลาดข้าวหนึ่งเป็นตลาดในแอฟริกาและตะวันออกกลางซึ่งเดิมอินเดียเป็นผู้ส่งออกข้าวหนึ่งไปในตลาดแอฟริการายใหญ่ แต่จากปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมาที่อินเดียหยุดการส่งออก ทำให้ข้าวหนึ่งจากไทยเข้าไปแทนตลาดข้าวหนึ่งของอินเดีย แม้ไทยจะส่งออกข้าวหนึ่งได้มากแต่การที่อินเดียกลับมาส่งออกเมื่อปีที่ผ่านมา ทำให้ตลาดมีการแข่งขันมากขึ้น

๓. ทางออกของชาวนา

๓.๑ อาศัยความหลากหลายของทรัพยากรเชิงพื้นที่สร้างจุดยืนการพึ่งพาตนเองเพื่อความเข้มแข็งของครัวเรือนและท้องถิ่น

- การสร้างสินค้าข้าวเฉพาะให้กับท้องถิ่น ภายใต้การผลิตรูปแบบเฉพาะ (niche product) เช่น การผลิตแบบอินทรีย์ การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์คุณธรรม การผลิตข้าวสังข์หยด การผลิตข้าว GI (Geographical Indications) เป็นต้น

- การสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ในการผลิตให้ได้คุณภาพและมาตรฐานร่วมกันทำการตลาด เพื่อหาทางออกของการเป็นตลาดจำเพาะ เช่น เชื่อมกับผู้บริโภคในเมืองที่ต้องการของดีมีคุณภาพ

- การสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยให้กระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพิงผลผลิตจากข้าวเพียงอย่างเดียวไปสู่การใช้ภูมิปัญญาเพื่อการผลิตผสมผสาน และสนับสนุนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการลดความเสี่ยง ในกระบวนการผลิต ประหยัดต้นทุนและเสริมสร้างรายได้

๓.๒ พลิกฟื้นกลไกตลาดโดยการใช้หลักการประกันความเสี่ยงจากราคา (Option Pricing) เพื่อสร้างเสถียรภาพราคา

- นโยบายนี้มีเป้าหมายเพื่อจัดทำประกันความเสี่ยงจากราคาคตกต่ำโดยเกษตรกรป้องกันความเสี่ยงผ่านการใช้ระบบประกันภัยจากราคา

- การจัดทำโครงการการดังกกล่าวจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดตั้งกองทุนเพื่อประกันข้าวเปลือกขั้นต่ำ และอาจมอบหมายให้หน่วยงาน เช่น ธ.ก.ส. เป็นหน่วยงานหลักในการรับประกัน เป็นต้น

- เกษตรกรสามารถเลือกใช้ประโยชน์จากมาตรการนี้ด้วยความสมัครใจ หากเป็นเกษตรกรขนาดเล็กและอาจไม่มีเงินจ่ายเบี้ยประกัน ในกรณีนี้ ธ.ก.ส. อาจเพิ่มเงื่อนไขการให้กู้ยืมกับเกษตรกรเพิ่มเติมไปจากการให้กู้ยืมเพื่อการจัดซื้อปัจจัยการผลิต

- โครงการรับประกันภัยจากราคานี้ จะทำให้เกษตรกรได้รับราคาขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในสัญญา เพื่อไม่ให้เกิดความผันผวนในรายได้ของเกษตรกรตามมา นโยบายนี้ไม่บิดเบือนกลไก

ตลาดและจะเป็นมาตรการที่สนับสนุนและพัฒนากลไกตลาดสินค้าเกษตรเอกชนในทุกระดับ รวมถึงตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า AFET

๓.๒.๑ กรอบแนวคิดการใช้นโยบายหลักประกันความเสี่ยงจากราคา (Option Pricing) โดยการรับประกันราคาขั้นต่ำข้าวเปลือกจากเกษตรกร

(๑) เกษตรกรมาซื้อประกันความเสี่ยงจากราคา (buy put option) และจ่ายเบี้ยประกันให้กับหน่วยงานกลาง (เช่น ธ.ก.ส.) ในราคาประกันขั้นต่ำที่ตกลงกัน

(๒) หน่วยงานกลาง (เช่น ธ.ก.ส.) รับประกันความเสี่ยงราคาจากเกษตรกร (sell put option)

เกษตรกรจ่ายเบี้ยประกันให้กับหน่วยงานกลาง เช่น ธ.ก.ส. เมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวแล้วขาย

- หากเกษตรกรได้รับราคาต่ำกว่าราคาประกัน ธ.ก.ส. ชำระเงินส่วนต่างให้กับเกษตรกร

- หากราคาขายในตลาดของเกษตรกรสูงกว่าราคาประกันเกษตรกรได้ประโยชน์จากราคาที่ได้รับสูงขึ้นนั้นโดยสัญญาจะสิ้นสุด

๓.๒.๒ หลักการการกระจายความเสี่ยงโดยอาศัยกลไกตลาดสินค้าล่วงหน้า (future market)

การซื้อขายในตลาด AFET

(๑) หน่วยงานกลาง (เช่น ธ.ก.ส.) บริหารความเสี่ยงจากการรับประกัน โดยการขายล่วงหน้าสินค้าที่รับประกันไว้ในตลาดซื้อขายล่วงหน้า

(๒) ผู้ชนะการประมูล (เช่น ผู้ส่งออก) ถือข้อตกลงซื้อล่วงหน้าในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า (เช่น AFET) โดยผ่านทางบริษัทสมาชิกโบรกเกอร์

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า (AFET) จะเป็นผู้ดูแลข้อตกลงและล้างฐานะการถือครองทั้งสองฝ่ายเพื่อส่งมอบรับมอบสินค้าในตลาดจริง

๓.๓ ประเด็นทางเลือกเชิงนโยบายอื่นๆ

- การสนับสนุนให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนหรือลดการผลิตในสินค้าเกษตรที่มีอุปทานส่วนเกินมากหรือเป็นสินค้าเกษตรที่แข่งขันไม่ได้ไปสู่การปลูกพืชชนิดอื่น โดยการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพื้นที่ (Acreage Diversion) โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานที่มีทางเลือกในการทำเกษตรมากมาย เพื่อการเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

- การให้การอุดหนุนเชิงสวัสดิการให้กับกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มยากจนเพื่อให้ได้รับสวัสดิการหรือรายได้ขั้นต่ำที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ และให้ความช่วยเหลือโดยผ่านทางส่วนต่างของราคา (Deficiency Payment) ดังกรณีที่ IMF ให้ข้อเสนอแนะไว้

๓.๔ นโยบายเกษตรไม่ควรเน้นเพิ่มราคาแต่อย่างใดแต่ควรให้ความสำคัญกับการลดต้นทุนเพื่อเพิ่มกำไรจึงจะแข่งขันได้

๓.๕ ต้องเพิ่มงบประมาณด้านการวิจัยข้าว ปัจจุบันประเทศไทยใช้งบประมาณวิจัยข้าวประมาณ ๓๐๐ ล้านบาทต่อปี ในขณะที่ประเทศเวียดนามทุ่มงบประมาณวิจัยข้าวประมาณ ๓,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี

๒.๓ ร.ต.ท. เจริญ เหล่าธรรมทัศน์ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

นโยบายรับจํานำข้าวนี้ผู้ที่ถูกทำลายมากที่สุดคือผู้ส่งออกข้าว เนื่องจากในขณะที่กำลังทำการค้าขายข้าวกับต่างประเทศอยู่ แต่รัฐบาลบอกว่าไม่ให้ผู้ส่งออกขายข้าวแล้ว รัฐบาลจะเป็นผู้ขายข้าวเอง

ช่วงที่ลำบากที่สุดคือในช่วง ๕-๖ เดือนแรกของนโยบายนี้ที่ผู้ส่งออกไม่มีข้าวให้ซื้อและขาย และยังไม่สามารถร้องทุกข์ต่อรัฐบาลได้ เพราะที่ผ่านมาถูกมองว่าผู้ส่งออกไม่ได้ช่วยอะไรในเรื่องข้าวเลย แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนี้สามารถพูดได้ว่าไม่มีใครสามารถควบคุมราคาข้าวในตลาดโลกและตลาดในประเทศได้ ราคาข้าวที่ขึ้นลงขึ้นอยู่กับกลไกตลาด จะเห็นได้จากราคาส่งออกข้าวขาว ๕% ของไทยอยู่ที่ ๖๒๐ ดอลลาร์สหรัฐ ของเวียดนามอยู่ที่ ๕๘๐ ดอลลาร์สหรัฐ แต่ในเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา ราคาข้าวทุกชนิดตกลง

โดยเฉพาะข้าวขาว ๕% ส่งออกอยู่ที่ ๔๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ ราคาตกลงไปกว่า ๒๐๐ ดอลลาร์สหรัฐทางแก่ คือ ต้องกลับไปใช้กลไกตลาดเช่นเดิม มิฉะนั้นจะเสียหายมากกว่านี้

หลังการดำเนินนโยบายรับจํานำข้าวของรัฐบาลชุดนี้ในเวลาเพียง ๒ ปีเท่านั้น ได้ทำลายสิ่งที่ได้สร้างกันมาหลายสิบปี การเปิดตลาดใหม่ ๆ การทุ่มทุนด้านเครื่องจักร ได้ถูกทำลายเกือบหมดที่ผ่านมามีใน ทุก ๆ ๒ ปี จะสามารถเปิดตลาดต่างประเทศเพิ่มได้ประมาณ ๑ ล้านตันข้าวสาร และไม่เคยมีข้าวเหลืออยู่ในสต็อก รวมทั้งสามารถขายข้าวได้ราคาดีเป็นที่ ๒ ของโลก (รองจากสหรัฐฯ) ในระยะเวลา ๓๐ ปีที่ผ่านมาประเทศไทยเคยเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับ ๑ ของโลก แต่ผลงานเหล่านี้รัฐบาลได้ทำลายภายในเวลา ๒ ปี ซึ่งการจะกลับไปทำให้เหมือนเดิมสามารถทำได้แต่ต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี

การจะระบายข้าวในสต็อกที่มีอยู่ประมาณ ๑๕ ล้านตัน (ไม่ทราบว่ามีอยู่จริงหรือไม่) และเป็นข้าวเก่า (คุณภาพไม่ดี) ได้อย่างไร ซึ่งในช่วงนี้มีการระบายอยู่เรื่อย ๆ แต่ตลาดมีความต้องการไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ ตันต่อเดือน (รวมขายในประเทศ) จึงยังมองไม่ออกว่าชาวนาจะได้เงินคืนจากการขายข้าวในเร็ว ๆ นี้ได้อย่างไร

ข้อเสนอแนะ

๑) รัฐบาลต้องเร่งขายข้าวใหม่ที่กำลังออกมาก่อนเพื่อไม่ให้ราคาข้าวตกไปมากกว่านี้ (ส่วนข้าวเก่าค่อยนำมาจัดการภายหลัง) แต่ในขณะที่รัฐได้เร่งขายข้าวเก่าไปแล้ว จึงจะทำให้ราคาตก อีกทั้งปัจจุบันเป็นรัฐบาลรักษาการ หากจะมีรัฐบาลชุดใหม่จะต้องมีการประกันราคาแทนโครงการรับจํานำ โดยตั้งราคาประกันไว้ประมาณ ๑๐,๐๐๐ บาทต่อตัน เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกร (แต่จะต้องดำเนินการให้รัดกุมมากกว่ารัฐบาลชุดก่อน)

๒) เห็นด้วยกับแนวทางของ พลดำรวจโท ยุทธนา ไทยภักดี ที่จะให้มีการช่วยเหลือชาวนา ซึ่งงบประมาณที่จะนำไปชดเชยในอัตรา ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาทต่อไร่ จะใช้งบประมาณไม่มาก แต่จะช่วยชาวนาให้อยู่รอดได้ในช่วงนี้

๓) ในระยะยาวจะต้องหยุดการทำนาปรัง หรือให้ปลูกน้อยที่สุด เช่น ลดพื้นที่การปลูกลงร้อยละ ๕๐ เป็นต้น โดยการชดเชยพื้นที่ที่ไม่ปลูกข้าวในอัตราไร่ละ ๓,๐๐๐ บาท ซึ่งจะใช้งบประมาณหมื่นกว่าล้านบาทเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถระบายข้าวเก่าในสต็อกออก ซึ่งในด้านการตลาดจะมีหลักจิตวิทยาอยู่ว่าหากลด Supply ลงเมื่อต่างประเทศรู้ราคาข้าวจะขึ้นในทันที ซึ่งรายได้ที่จะได้จากราคาข้าวที่สูงขึ้นอาจจะเพียงพอหรือมากกว่าจำนวนเงินที่ใช้ชดเชยชาวนาที่ไม่ปลูกข้าว

สิ่งที่ต้องรีบดำเนินการ

๑) จะทำอย่างไรให้กลไกตลาดทำงานได้ตามเดิม

๒) รัฐบาลจะต้องดูแลผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมข้าวทั้งระบบ (ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ) และรัฐบาลไม่ควรมาซื้อขายข้าวแข่งกับเอกชน เนื่องจากการตัดสินใจต้องรวดเร็ว ซึ่งกลไกของรัฐไม่สามารถทำได้

สำหรับทางออกจะทำอย่างไรเมื่อหยุดจำหน่ายแล้วนั้น พลดำรวจโท ยุทธนา ไทยภักดี และ รศ. สมพร อิศวิลานนท์ ได้ให้ทางออกไว้หมดแล้ว

สิ่งที่ต้องการจะเห็น

- ให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมข้าวมารวมตัวกันในรูปของคณะกรรมการ (Rice Board) หากรัฐบาลจะออกนโยบายใด ๆ ที่เกี่ยวกับข้าวในอนาคตจะต้องถามความเห็นของคณะกรรมการก่อน

- ในอนาคตการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับพืชใด ๆ ก็ตามควรจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้กำหนดทั้งระบบ ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในรูปของคณะกรรมการ

๒.๔ นายไชยรัตน์ บัวงาม ตัวแทนชาวนาจากจังหวัดราชบุรี

เกษตรกรเริ่มล้มเหลวตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ที่มีนักวิชาการมาสนับสนุนให้มีการเพิ่มผลผลิต และได้นำไปใช้ในการเพิ่มผลผลิตข้าว ประกอบกับรัฐบาลแต่ละรัฐบาลที่ผ่านมาก็ไม่ได้รักษาเสถียรภาพของเกษตรกร มีแต่ส่งเสริมให้ทำการค้าเท่านั้น

โดยคิดค้นพันธุ์ใหม่เพื่อการค้ามาทดแทนพันธุ์ดั้งเดิม และเห็นว่าเกษตรกรเป็นหนูทดลองยาของรัฐบาล เพราะไม่ว่าจะใช้นโยบายประกันราคาหรือรับจำนำ เกษตรกรจะเป็นผู้เดือดร้อนทั้งสิ้น ขณะนี้ชาวนาที่ได้รับเงินค่าจำนำข้าวไปแล้วประมาณ ร้อยละ ๓๐ เท่านั้น

ผลที่ตามมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาล คือ

- เป็นหนี้ค้ำรถเกี่ยวข้าว
- เป็นหนี้ค้ำปุ๋ย ยา

- เป็นหนี้ค่าลงทุนใหม่ที่ทำได้ทำไปแล้ว เมื่อไปกู้เงินจากนายทุนหรือ ธ.ก.ส. ก็จะต้องเสีย ดอกเบี้ย

ดังนั้น จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของชาวนาอย่างไร

เห็นด้วยกับข้อเสนอทางออกให้แก่ชาวนาของ พลตำรวจโท ยุทธนา ไทยภักดี ที่ยังคงให้มีการช่วยเหลือชาวนาให้มีรายได้เท่าเดิมหรือใกล้เคียงกับของเดิมต่อไป แม้จะไม่มีโครงการรับจำนำแล้ว และเกษตรกรต้องการให้มียุทธศาสตร์ที่ช่วยเหลือเกษตรกรอย่างต่อเนื่องไม่ว่าใครจะมาเป็นรัฐบาลก็ตาม ทั้งนี้ เพื่อความมั่นคงในชีวิตของเกษตรกร ต้องยอมรับว่าชาวนาส่วนใหญ่ยังต้องการให้มีการรับจำนำข้าว แต่จะหาอย่างไรให้ทุกฝ่ายอยู่ได้

ขณะนี้ต้นทุนการทำนาที่แท้จริงอยู่ที่เท่าไร ควรจะหาคนกลางมาทำการศึกษาวินิจฉัยราคาต้นทุน

ที่แท้จริง อีกทั้ง
ขณะนี้ราคา
ข้าวเปลือกตกต่ำมาก
เพราะตนเองเพิ่งจะ
เกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว
ขายให้โรงสีได้ใน
ราคา ๖,๐๐๐ บาท
ต่อตันเท่านั้น ชาวนา
จะต้องทำนาอีกก็
ครั้งกว่าจะได้เงินค่า
จำนำข้าวจากรัฐบาล
ขณะนี้ชาวนากำลัง
เดือดร้อนอย่างหนัก

สำหรับการปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชทดแทนข้าว ขณะนี้ได้รับเรื่องร้องเรียนจากเกษตรกร เกี่ยวกับการจัดโซนนิ่งปลูกพืช เช่น การให้เปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด เป็นต้น แต่จะมีอะไรเป็นหลักประกันให้กับเกษตรกรว่าหากปลูกพืชเหล่านั้นจะไม่เกิดปัญหาราคาตกต่ำอีก

ในอดีตชาวนาทำนาด้วยแรงงานในครัวเรือน แต่ปัจจุบันไม่มีแล้วจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ต้นทุนการผลิตเพิ่ม ปัจจัยการผลิตราคาสูง ผลผลิตไม่แน่นอน ซึ่งโครงการรับจำนำในภาคกลางได้ตั้ง ผลผลิตไว้ที่ ๖๒๕ กก.ต่อไร่ ส่วนที่เกินจากนั้นไม่รับจำนำจึงต้องขายในราคาต่ำ จึงเป็นเหตุให้ต้นทุนการผลิตสูง ชาวนาต้องขายข้าวที่เกินจาก ๖๒๕ กก.ต่อไร่ในราคาต่ำจึงไม่คุ้มทุน

สิ่งที่ต้องการ คือ ต้องการราคาข้าวที่ราคาต้นทุน + กำไรอีกร้อยละ ๔๐

๓. เปิดอภิปรายซักถามและแสดงความคิดเห็น

นายวิเชียร พวงลำเจียก นายกษมาคมชวามาและเกษตรกรไทย ได้แสดงความคิดเห็นดังนี้

- การดำเนินนโยบายใด ๆ ก็ตามต้องให้ชาวนาอยู่ได้ ตลาดอยู่ได้ รัฐอยู่ได้ อยู่ได้ทั้งระบบ แต่โครงการรับจำนำนี้รัฐต้องการจะยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวนาและชาวนาพอใจ ที่ผ่านมารับจำนำไปแล้ว ๔ ฤดูกาลผลิตไม่เห็นว่าจะเกิดปัญหา แต่อย่างไรก็ตาม ทำให้เกษตรกรได้ซัดใช้หนี้สินได้ แต่หากต้องยกเลิกโครงการรับจำนำแล้วชาวนาจะมีทางออกอย่างไรนั้น เห็นว่ารัฐบาลไม่ได้ดูแลหรือควบคุมต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่ราคาแพงทุกชนิด เหตุใดจึงไม่ช่วยเหลือเกษตรกรเหมือนประเทศญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ที่เกษตรกรของเค้ามีฐานะดี ดังนั้น การยกระดับคุณภาพชีวิตชาวนาให้อยู่ดีมีกิน การใช้นโยบายจำนำนั้นดีแล้ว ทำให้เกษตรกรยิ้มตาอ้าปากได้ แต่จากนโยบายประกันราคาที่ชาวนาจนแต่พ่อค้ารวย

ปัญหาของประเทศไทยขณะนี้คือ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ เกรวงว่าจะไม่มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ เพราะข้าวเกิดความเสียหายจากการขาดแคลนน้ำ

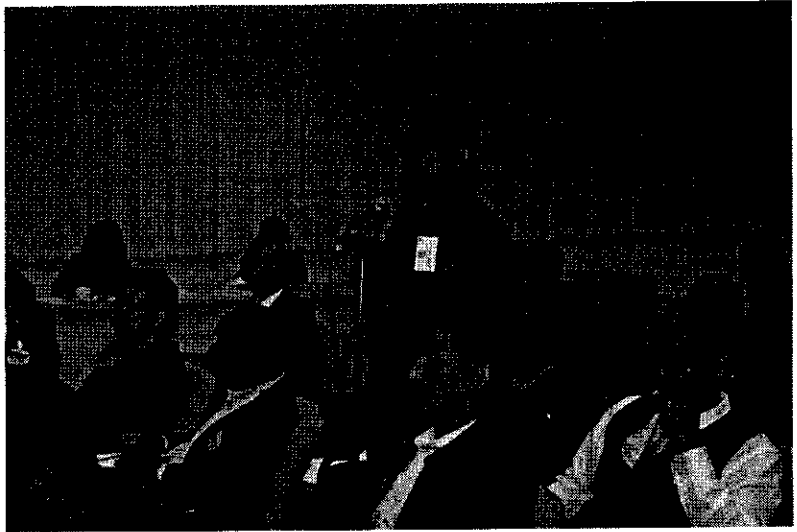
นายวิชัย ขิตยวงศ์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่สุขเกษม อำเภอกงไกรลาศ

จังหวัดสุโขทัย ได้แสดงความคิดเห็นว่า รัฐควรจะสนับสนุนให้สร้างลานตากข้าวและยุ้งฉางประจำตำบล โดยจัดสรรงบประมาณผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ท้องถิ่นเป็นผู้พิจารณาถึงพื้นที่การทำนาและปริมาณผลผลิตเพื่อสร้างยุ้งฉางและลานตากรองรับ เป็นการเก็บข้าวไว้ในชุมชน รัฐไม่ต้องเสียค่าโกดัง เมื่อพ่อค้าต้องการข้าวสามารถติดต่อเพื่อซื้อขายได้ และหากราคาตกต่ำสามารถเก็บข้าวไว้ก่อนรอจนได้ราคาที่ต้องการจึงนำข้าวออกขาย วิธีการนี้ประโยชน์จะถึงมือชาวนาโดยตรง และสามารถแก้ปัญหาราคาข้าวต่ำกว่าต้นทุนการผลิตได้

ขณะนี้ชาวนาที่ยังไม่ได้รับเงินจำนำข้าวกำลังเดือดร้อนจึงขอให้ทุกฝ่ายมาช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อหาทางออก ส่วนนโยบายที่จะดำเนินการเกี่ยวกับข้าวต่อไปนั้น ค่อยมาหารือกันใหม่

พ.จ.ท. เฉลียว น้อยแสง สมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดชัยนาท ได้กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า เห็นด้วยกับทางออกของชาวนาที่ วิทยาลัยการทุกท่านได้นำเสนอมา แต่การทำนาของเกษตรกรในปัจจุบันที่ไม่สามารถอยู่ได้ เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงมาก และรัฐบาลทุกรัฐบาลไม่เคยดูแล เรื่องต้นทุนการผลิตของเกษตรกร งบประมาณที่เกี่ยวกับการ ส่งเสริมเกษตรกรและการวิจัยมี น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศอื่นที่ทุ่มงบประมาณใน

การวิจัยจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น ข้าวหอมปทุมธานีที่ตลาดต้องการขณะนี้ไม่สามารถปลูกได้ เนื่องจากปัญหาเพลี้ยกระโดด ภาครัฐจึงสั่งไม่ให้ปลูกเพื่อป้องกัน แต่เหตุใดจึงไม่หาวิธีการป้องกัน และศึกษาวิจัยเพื่อหาพันธุ์ที่ต้านทานเพลี้ยกระโดดให้แก่ชาวนา

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนเกษตรกรสูง คือ เกษตรกรชอบทำตามอย่าง เช่น ใส่ปุ๋ย ใส่ยาตามอย่างเพื่อนบ้าน เป็นต้น นอกจากนี้เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลไม่มีโอกาสหรือเวลาทำงานด้านการ ส่งเสริมเกษตรกรตามภารกิจหลัก เพราะต้องมาทำหน้าที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร (เป็นเสมียน) ทำให้เกษตรกร ไม่สนใจต้นทุนการผลิต ต้องการให้ได้ผลผลิตจำนวนมากเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคกลางซึ่งเป็น พื้นที่ชลประทานควรจะลดต้นทุนได้มากกว่าภาคอื่น ทั้งนี้ เนื่องจากราคาจำหน่ายเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกร ต้องการผลผลิตจำนวนมาก

สำหรับโครงการรับจำนำนี้เป็นโครงการที่มีปัญหามาปีแรก เนื่องจากนโยบายรับจำนำทุกเมล็ด เกษตรกรจึงนำพันธุ์ข้าวไม่ไวแสงมาปลูก อายุตั้งแต่ ๕๐-๗๐ วันเท่านั้น ข้าวจึงไม่มีคุณภาพ แต่การจำนำ เป็นการเก็บข้าวรวมกันทั้งหมด ดังนั้น คุณภาพข้าวในภาพรวมจึงเสียหาย

ที่ผ่านมากลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนตำบลแพรกศรีราช อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท สามารถลด ต้นทุนการผลิตลงได้เหลือไร่ละ ๔,๐๐๐ พันบาท ดังนี้

๑) ลดต้นทุนปุ๋ย โดยการซื้อแม่ปุ๋ยมาผสมเองตามค่าของดิน ซึ่งต้องนำดินไปวิเคราะห์ค่า NPK จากนั้นจึงใส่ปุ๋ยตามความต้องการของดิน

๒) ลดการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว โดยจะใช้ในอัตรา ๑๐-๑๕ กก./ไร่ (กรณีหว่านน้ำตม) แต่เกษตรกร ส่วนใหญ่จะใช้ ๒๕-๓๕ กก./ไร่

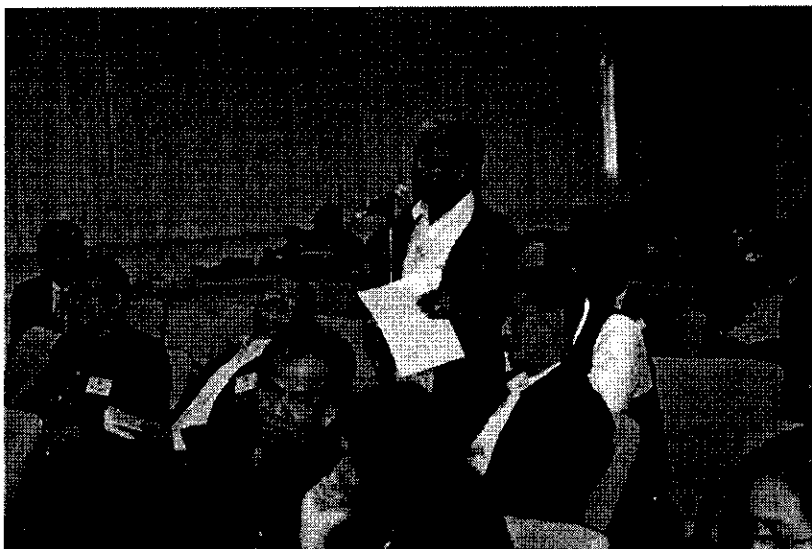
ข้อเสนอแนะ

๑) ลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

๒) ให้เกษตรตำบลได้ส่งเสริมและแนะนำเกษตรกรตามหน้าที่ เนื่องจากเกษตรกรจะเชื่อ เจ้าหน้าที่มากกว่าเกษตรกรด้วยกัน

หากรัฐสามารถดำเนินการตามทั้ง ๒ ข้อได้ ราคาข้าวจะเท่าใดก็ตามให้เป็นไปตามกลไกตลาด
เกษตรกรจะไม่เดือดร้อน

นายบุญล้ำ พูนอยู่ เกษตรกรจากจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ระบบจำหน่ายข้าว
น่าจะยกเลิกหากพิจารณาไปในอนาคต แม้ว่าชาวนาส่วนใหญ่จะชอบเพราะได้เงินมากกว่าก็ตาม แต่ชาวนา

ที่มีที่นา ๕-๑๐ ไร่ และผู้ที่เขานา
จะไม่เข้าโครงการ ดังนั้น
โครงการนี้ช่วยเหลือชาวนาได้ไม่
ทั่วถึงโดยเฉพาะชาวนารายเล็ก
จะเห็นได้ว่าระบบจำหน่ายข้าวใช้ไม่
ได้ผล ประเทศชาติล้มเหลว
แน่นอนหากยังดำเนินโครงการ
ต่อไป นอกจากนี้ควรเลิกการ
ปลูกข้าวอายุสั้นที่ได้ผลผลิตมาก
แต่ไม่มีคุณภาพ ควรจะส่งเสริม
ให้ชาวนาปลูกข้าวคุณภาพ

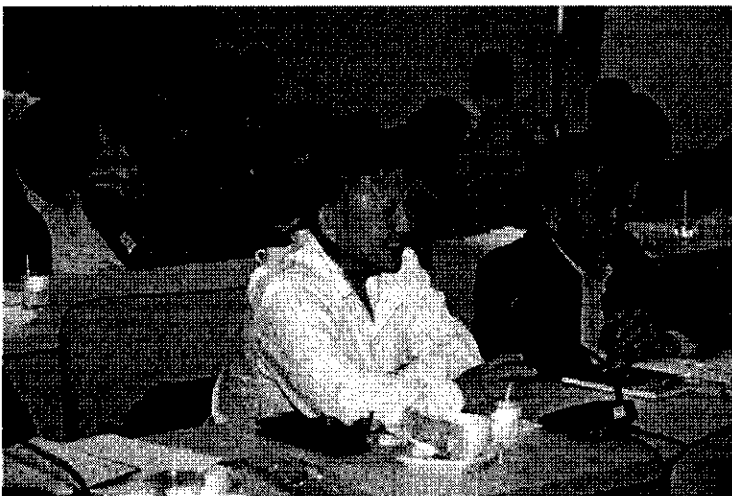
เพื่อให้ขายข้าวได้ราคาดี

นอกจากนี้ควรสร้างระบบน้ำทั้งประเทศ แทนการสร้างรถไฟความเร็วสูง เพราะหากระบบน้ำนี้
ชาวนาสามารถเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นได้ แต่หากสร้างอ่างเก็บน้ำไม่ได้ควรสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร
นาให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง เนื่องจากการส่งเสริมเกษตรกรโดยจัดหาแหล่งน้ำในไรนาจะมีความยั่งยืน ดังนี้

๑) คนไม่อพยพเข้ากรุงเทพฯ เพราะได้อาชีพ โดยสามารถปลูกพืชอื่นในฤดูแล้งได้ เช่น ถั่วเขียว
ข้าวโพด เป็นต้น

๒) ไม่เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม เนื่องจากเด็กนักเรียนที่พ่อแม่ไปทำงานที่อื่นโดยให้ปู่
ย่า ตา ยายเลี้ยงจะค่อนข้างดีอยู่แล้ว

นายอำนาจ อรรถโกวิทวงศ์ ผู้แทนกรมส่งเสริมสหกรณ์ ได้กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า

การส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร
จะต้องพิจารณาถึงศักยภาพของกลุ่ม
ด้วย ซึ่งทางออกของชาวนามีหลายทาง
เช่น การสร้างกลุ่ม (สหกรณ์/เกษตรกร)
รัฐสนับสนุนสินเชื่อในลักษณะกลุ่ม
เพื่อให้สามารถรวมกันปลูกข้าวแปลง
ใหญ่ ใช้ปุ๋ยให้ถูกต้อง ปลูกข้าวพันธุ์
เดียวกัน ใช้เครื่องจักรร่วมกัน สามารถ
บังคับให้ออกผลในเวลาที่ต้องการได้
มีลานตากข้าวและโกดังเก็บข้าวของ

ชุมชนเอง หากดำเนินการได้เช่นนี้จะไม่ต้องมีการจำหน่ายข้าว และคิดว่าผู้ส่งออกก็ต้องการให้เป็นเช่นนี้ การหาทางออกให้ชาวนาอย่างยั่งยืนรัฐต้องมีความจริงใจในการสร้างโอกาสให้กลุ่มเหล่านี้เพื่อให้มีโอกาสมีบทบาทในชุมชน โดยรัฐสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ เข้าไปตามศักยภาพของกลุ่ม

การตอบประเด็นข้อซักถาม

รศ. สมพร อิศวิลานนท์

ข้าวพันธุ์ไม่ไวแสง เกิดจากการปฏิวัติเขียว (Green Revolution) เมื่อเข้ามาแล้วไม่สามารถจะหยุดได้ เนื่องจากข้าวพันธุ์ไม่ไวแสงที่เข้ามาในระยะแรกเพื่อต้องการเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต

จึงได้เข้ามาในพื้นที่เขตชลประทาน ซึ่งในช่วง ๑๐ ปีแรก ชาวนาได้ประโยชน์แม้ราคาข้าวจะไม่สูงขึ้นก็ตาม เพราะได้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นรายได้จึงเพิ่มขึ้น แต่หลังจากนั้นวัตถุประสงค์ของข้าวไม่ไวแสงได้เปลี่ยนไป เพราะชาวนาหันมาปลูกข้าวปีละ ๒-๓ ครั้งแทน เกิดผลกระทบคือ ต้องจ้างแรงงาน จ้างรถเก็บเกี่ยว

ดังนั้น ชาวนาในเขตชลประทานจึงปรับเปลี่ยนตัวเองจากการปลูกแบบเดิม ๆ ไปสู่ธุรกิจฟาร์ม แต่ต้องจัดการตัวเองให้ได้มีฉะนั้นต้นทุนการผลิตจะสูง

สำหรับต้นทุนการผลิตเกษตรกรไทยมักคิดค่าใช้จ่ายที่เป็นเงินสดเท่านั้น โดยจะคิดต้นทุนประมาณ ๔,๐๐๐ บาทต่อไร่กรณีทำนาเอง หากจ้างแรงงานประมาณ ๖,๐๐๐-๗,๐๐๐ บาทต่อไร่ ส่วน ๘,๐๐๐ บาทต่อไร่จะรวมค่าเช่าที่ดินด้วย ดังนั้น เกษตรกรที่ต้องเช่าที่นาจึงไม่สามารถอยู่ได้

มีข้อมูลที่ได้มีการศึกษาแล้วว่า ชาวนาใช้เวลาทำนาจริง ๆ ประมาณ ๒ วันต่อไร่ ถ้ามี ๑๐ ไร่ทำงานเพียง ๒๐ วันต่อ ๑ ฤดูกาลเท่านั้น (๑ ฤดูกาลใช้เวลา ๑๐๐-๑๒๐ วัน) ดังนั้น คนที่มีที่นาน้อย (๕-๑๐ ไร่) จะต้องขยันจึงจะสามารถอยู่ได้

นโยบายการรับจำหน่ายข้าวเป็นนโยบายแฝงเพื่อช่วยคนจน แต่หากพิจารณานโยบายให้ดีจะเป็นการนำข้าวมาไว้ในมือรัฐบาล เป็นการผูกขาดตลาด ในระยะยาวชาวนาอยู่ไม่ได้ เป็นเหมือนกันทุกประเทศที่ใช้นโยบายประชานิยม หรือแม้กระทั่งสหภาพยุโรปก็ตาม เนื่องจาก

๑) การทุ่มงบประมาณไปใช้ในด้านใดมาก ๆ ด้านอื่นจะหดหายไปหมด (งบประมาณจำกัด)

๒) รัฐบาลไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะนำมาใช้ในโครงการรับจำหน่ายได้ (๓ แสนล้านบาทต่อปี) เพราะรับจำหน่าย ๑๕,๐๐๐ บาทต่อตัน เมื่อแปรสภาพเป็นข้าวสารจะอยู่ที่ ๒๔,๐๐๐ บาทต่อตัน แต่ขายได้เพียง ๑๑,๐๐๐ บาทต่อตัน เงินหายไปประมาณ ๑๓,๐๐๐ บาทต่อตัน คิดว่านำเงินส่วนนั้นไปแจก

เกษตรกรจะดีกว่าหรือไม่ ขณะนี้ชาวนาได้รับผลกระทบจากกลไกตลาดที่เสียไปทำให้ขายข้าวได้ตันละประมาณ ๖,๐๐๐ บาทเท่านั้น ซึ่งแม้ราคาข้าวจะลดลงแต่ราคาค่าเช่าที่ดินไม่ได้ลดตามไปด้วย

การทำให้อาชีพชาวนาอยู่ได้ต่อไปต้องดำเนินการดังนี้

๑) สร้างความเข้มแข็งเรื่องแหล่งน้ำ

๒) การจัดรูปที่ดิน ธนาครที่ดิน

๓) ใช้กลไกตลาดในการค้าขายข้าว แต่หากราคาคตกต่ำจึงจะไปแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือ

เกษตรกรรายเล็ก เพื่อให้ตลาดข้าวอยู่ได้ต่อไป

๔) นำระบบประกันความเสี่ยงมาใช้ เนื่องจากความไม่แน่นอนของสภาพภูมิอากาศ

๕) ใช้ประโยชน์จากตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

๖) ต้องขายข้าวไปยังต่างประเทศ โดยผลิตข้าว

ให้มีคุณภาพ ส่วนการปรับเปลี่ยนปลูกพืชอื่นรัฐจะต้องชดเชยค่าปัจจัยการผลิตเพื่อลด Supply

กรณีชาวนาของประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาสูงกว่าเกษตรกรไทย

ประเทศญี่ปุ่น

เกษตรกรญี่ปุ่นมีไม่ถึง ๒ แสนครัวเรือน และผลิตข้าวไม่พอเลี้ยงคนทั้งประเทศ และนโยบายของญี่ปุ่นเน้นในเรื่องความมั่นคงทางอาหารเป็นหลัก และยังรักษาพื้นที่สีเขียวเอาไว้ มีการใช้ระบบสหกรณ์เพื่อให้เกษตรกรเข้มแข็ง รัฐจะใช้งบประมาณสหกรณ์เพื่อช่วยเหลือในเรื่องปุ๋ย ยา รวมทั้งรัฐบาลต้องการให้ราคาข้าวแพงจึงยกระดับราคาข้าวในประเทศสูง

ประเทศสหรัฐอเมริกา

ใช้วิธีการเดียวกับที่ได้เสนอไปแล้ว คือ ใช้ตลาดประกันความเสี่ยง ลดพื้นที่ปลูกข้าว โดยหากไม่ปลูกข้าวรัฐจ่ายค่าทดแทนให้ และรัฐต้องพัฒนาตลาดพืชอื่นให้ดีขึ้น รวมทั้งอุดหนุนให้เปิดให้คนมาเอาเปรียบเกษตรกร แต่จะไม่ยกระดับราคาสินค้า เพราะนั่นคือหายนะของประเทศ และสหรัฐอเมริกาได้ประโยชน์จากการที่ประเทศไทยสูญเสียระบบกลไกตลาดส่งผลให้ขายข้าวได้ในราคาดี

ดังนั้น ขอให้ชาวนาอย่าหวังแต่จะให้ตนเองได้ประโยชน์อย่างเดียว แต่จะต้องได้ทั้งระบบ

กรณีการสร้างลานตากและยุ้งฉางเก็บข้าวในพื้นที่

ขณะนี้ชาวนาต้องเสียค่าความชื้นเมื่อนำข้าวไปขายหรือจำหน่ายแก่โรงสีประมาณร้อยละ ๑๐-๑๕ หากมีลานตากจะแก้ปัญหาค่าความชื้นได้ แต่จะมีต้นทุนเครื่องมือที่ต้องใช้ในลานตาก สำหรับที่เก็บข้าวของชุมชน (ยุ้งฉาง) เพื่อความเข้มแข็งร่วมกัน จะเป็นการดึงข้าวของชุมชนเอาไว้ก่อน เมื่อราคาดีจึงขาย หากทุกชุมชนทำได้เช่นนี้ราคาข้าวจะต้องสูงขึ้นอย่างแน่นอน

รายได้ที่ชาวนาจะอยู่รอดได้

ประเทศเวียดนามจะให้รายได้ชาวนาหลังหักต้นทุนการผลิตแล้วอยู่ที่ร้อยละ ๓๐ เมื่อคำนวณจากราคาข้าวสารในตลาดโลกอยู่ ๔๒๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อตัน ดังนั้น ราคาข้าวสารจะอยู่ที่ ๗,๐๐๐-๘,๐๐๐ พันบาท จึงจะสามารถแข่งขันได้ หากตั้งราคาไว้ที่ ๘ พันบาทต่อตัน ต้นทุนเกษตรกรต้องอยู่ที่ ๔,๐๐๐ บาทต่อตัน จึงจะได้กำไรสูงสุด แต่หากต้นทุนสูงกว่านี้กำไรจะลดน้อยลงไป แต่ทั้งนี้จะต้องเน้นผลิตข้าวคุณภาพ

ยกตัวอย่างจังหวัดเพชรบูรณ์หากปลูกข้าวคุณภาพ เช่น ข้าวลิ้มผิว ซึ่งเป็นข้าวที่เป็นทั้งอาหารและยา สามารถขายได้ถึงเกวียนละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท (๑๒๐ บาท/กก.) แต่ขณะนี้ผลผลิตข้าวชนิดนี้ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้ยังมีข้าวสีนิล (ข้าวกล้า) โดยไปสร้างแหล่งน้ำในชุมชนแล้วปลูกข้าวที่ตลาดต้องการ โดยให้มีคุณภาพเดียวกัน พันธุ์เดียวกันจะสามารถหาตลาดได้อย่างแน่นอน

รายได้ของชาวนาจะคำนวณจาก ต้นทุน+กำไร แต่จะต้องให้ชาวนาลดต้นทุนการผลิตก่อน เพื่อให้ได้กำไรมากขึ้น หากสามารถดำเนินการได้ทุกฝ่ายจะอยู่ได้ ระบบข้าวก็จะอยู่ได้ในที่สุด

ร.ค.ท. เจริญ เหล่าธรรมทัศน์ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย

ปัจจุบันระบบโลจิสติกส์ในการขนส่งข้าวค่อนข้างแพง ผู้ส่งออกในปัจจุบันจึงต้องมีเครื่องมือในการปรับปรุงข้าวให้ได้มาตรฐานส่งออก เพราะที่มาจากแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกัน แต่หากมีกลุ่มที่มีศักยภาพผลิตข้าวได้ผลผลิตเหมือนกัน โดยอาจดำเนินการดังนี้

- ปฏิรูป/พัฒนาที่ดินก่อนการปลูก เพราะการทำนาบนพื้นที่ใหญ่ต้นทุนการผลิตจะลดลง มีพันธุ์ข้าวที่แน่นอน มีโรงสีเอง ผู้ส่งออกจะไม่ต้องนำข้าวไปปรับปรุงอีกครั้ง จะสามารถลดต้นทุนลงได้ร้อยละ ๑๐-๒๐ และจะแข่งขันกับต่างประเทศได้เป็นอย่างดี และจะเป็นการปฏิรูประบบข้าวอีกทางหนึ่งด้วย

นายปราโมทย์ โชติมงคล ผู้ดำเนินการเสวนา ได้กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า การหาทางออกให้ชาวนาได้มีรายได้เช่นเดิมโดยไม่ต้องใช้วิธีจมน้ำชาวนั้น วิทยากรทั้ง ๔ ท่านได้กล่าวมาแล้วว่า การช่วยเหลือ

จะต้องช่วยทั้งระบบแบบครบวงจร ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปลายน้ำ ซึ่งคณะกรรมการจะนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการเสวนาในวันนี้ไปวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือที่ชัดเจนเสนอต่อรัฐบาลต่อไป

๔. สรุปการเสวนา โดย นายวิชาญ ศิริชัยเอกวัฒน์ ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
วุฒิสภา

การเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นในวันนี้ได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ดี ผู้เข้าร่วมเสวนา
ทุกท่านล้วนมีเจตนาดีในการ
หาทางออกให้แก่เกษตรกร
โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาที่
จะได้ประโยชน์จากโครงการนี้
แต่ในขณะเดียวกันก็ประสบ
ปัญหาไม่ได้รับเงินค่าข้าว
และโครงการของรัฐได้
ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประเทศ
ในวันนี้จึงมาหาทางออก
เพื่อให้ชาวนาได้มีเงินเหลือใช้
และเป็นปัญหาต่อรัฐบาลต่อ
ประเทศน้อยลง

วันนี้ได้ข้อคิดเห็นที่หลากหลายและเห็นทางออกที่จะสรุปเสนอต่อรัฐบาลได้ และเป็นทางออก
ที่น่าจะเกิดประโยชน์ร่วมกัน ในนามคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา จะรับข้อเสนอนี้
ไปประเมินและสรุปเสนอต่อรัฐบาลทั้งในรัฐบาลรักษาการนี้และรัฐบาลในอนาคต พร้อมทั้งจัดส่งให้
ผู้เข้าร่วมเสวนาทุกท่าน รวมถึงสื่อมวลชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ขอขอบคุณวิทยากร ผู้เข้าร่วมเสวนา และขอให้ทุกท่านเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ ขอปิดการ
เสวนา ณ บัดนี้

.....

หน้า..... 3 57
.....
..... (สว.สุวรรณี)